

GERÇEK DİN KÜLTÜRÜ

Prof. İsmayıl Hakkı BALTACIOĞLU

KUR'AN'IN TÜRKÇESİ :

16 Temmuz 1960 günlü Cumhuriyet Gazetesinin dördüncü sahifesinde "Cemal Gürsel'le Görüşme" başlıklı yazıyı okumuştum. Bu yazıda "Türkçe Kur'an için fikrinizi öğrenmek isterdim" sorusuna sayın generalin verdiği dikkate değer cevap şu idi :

"Türk Milleti Kur'an'ı kendi diliyle öğrenmesini bilmelidir. Asırlardan beri bunu bilmediği içindir ki, dinimizin hakiki kemaline erememiş, onun fazilet, ahlâk, insanî vazifeler bakımından çok mühim esaslarından gâfil kalmıştır. Halkın dini bilgileri hakiki hüviyeti ile öğrenmesi mutlaka lâzımdır. Bunun için de yol Kur'an'ı konuştuğu dil ile okuyup anlamasıdır."

Sayın Gürsel'in bu sözleri, inkılâp hükümetini iş başına çağırmaktadır. Yapılacak iş meydandadır : Türk milletine Kur'an'ı kendi diliyle öğretmek. Niçin? Çünkü Kur'an, müslümanlığın din kitabıdır. Müslümanlık Kur'an ile bildirilmiştir, Kur'an ile yazılmıştır. Kur'an ile ayakta durmaktadır. Hükûmete düşen ilk iş nedir?

Kur'an'ı türkçeye çevirmek mi? Değil. Başkalarına çevirtmek mi? Oda değil. Çünkü, Kur'an'ın türkçesi, türkçeleri vardır. Hükûmete düşen, bunlardan bir kaç tanesini seçmek, okullarına, kitaphıklarına, câmilere, köy hocalarına dağıtmaktır. Hiçbir yeri unutmamak ve demirbaş olmak üzere dağıtmak. Burada inkılâp hükûmetine tavsiye edeceğim bir iş daha var. Bir iş ki, ancak bir inkılâp hükûmetine yakışır, büyük bir iştir : Kur'an'ın türkçesinin okunmasını din dersi olarak, din dersi yerine ilk okullara sokmak. Bu yeniliğin doğruluğu, iyiliği, güzelliği meydandadır. Şimdi yanlış, hattâ tehlikeli bulduğum bazı düşüncelerle tavsiyeler üzerinde duracağım :

1. Kur'an'ı tercüme ettirmek düşüncesi. Cevap : Kur'an tarih boyunca önce öz türkçeye, sonra Fatih devrinde osmanlıcaya, son yarımyüzyıl içinde de bu günkü türkçeye çevrilmiştir.

2. Eldeki türkçe çevirmelerde yanlışlar vardır. Onun için yeniden çevrilmelidir. Cevap : Olabilir. Var dedikleri yanlışlar yalnız türkçede değil, klâsikleşmiş olan fransızcalarında, ingilizcelerinde de vardır. Bunun için işi uzatmak ve çıkmaza sokmak doğru olmaz.

3. Kur'an'daki itikat kısmını ahkâm kısmından ayırıp basmak, öyle yaymak. Cevap : Kur'an'ın ne olduğunu bilmiyenler böyle düşünebilirler. Ancak, Kur'an bir bütündür. Bütünüyle Kur'an'dır. Biz türkler öğretimde, eğitimde entellektüalist insanlarız! En büyük rolü akla veririz! Milliyet şuurunu okuturuz! Oysaki mehter takımını bir kere göstermek bir anda gönülleri avlamak için yeticidir. Din kültürü için de durum böyledir. Ben ticcanilerin bir iki âyet türkçesinin etkisiyle kurtulduklarını gözlerimle gördüm. Bir Türk Milleti vardır. Bu milletin

birliğine kavuşması millî edebiyatının doğması için Allah'ın sözlerini ana dilinden okuması gerekmektedir. Bu anlayışın doğru olduğuna batı milletlerinin kalkınma tarihi tanıktır. siiişTirtürk

DİN KONGRELERİ :

Aydınların bir çoğu din nedir, din fakültesi nedir, din eğitimi nedir bilmiyor. Bu bilmezlikten memleket çok zarar görmektedir. Bu durumda yapılacak iş, bilginlerin oyuna başvurmaktır. Bu oy üniversitede, kültür bakanlığında değil, ancak kongrelerdedir.

Ömrünü mânevî bilimlere vermiş olan insanları, din bilginlerini, genç, ihtiyar, ünlü, ünsüz, bilim yetkisi olan bütün insanları bir araya toplayalım. Çalışsınlar, konuşsınlar, tartışsınlar. Hiçbir kayda, şarta bağlı olmadan, bütün hürriyetleriyle çalışsınlar. İşte o zaman anlaşılacaktır ki, islâmîyette milliyet ve ırk inançları hak mıymış, değil miymiş, insanların ayrı dillerde, ayrı renklerde yaratılmasındaki amaç neymiş, İsa göğe mi çekilmiş, yoksa Allah'ın katına mı, mihrap camideki mihrap mıymış, yoksa İsrailoğulları'nın tapınağı mı, "salât" yalnız namaz kılmak mı demekmiş, yoksa Allah'a yalvarmak mı demekmiş, Zekeriya Peygamber mihrapta namaz mı kılıyordu, yoksa İsrailoğulları'nın tapınağında Allah'a yalvarıyor muydu, Allah, malları, çocukları fitne olarak mı vermiştir, yoksa sınamak için mi?

Bütün bunlar basında kalem kavgası yapılarak, makaleleri tutkuların aleti yaparak çözülecek düğümler değildir. Ancak, bir kongrede, bir bilim yargıtayında yargılanacak konulardır.

Kongreler niçin yapılır? On yıldanberi bu konunun üzerinde duruyorum. Elde ettiğim kesin kanaat şudur :

1. Kongrelerin görevi gerçek değerleri ortaya çıkarmak, seçkinlemektir. Osmanlıcada "ıstıfa" dediğimiz, frenkçede "sélection" dedikleri. Bu değerlendirme işi kongresiz olmuyor.

2. Yeni mâşerî isteklerin, ideallerin şuurlanması. Kongreler, kamunun şuur altında, gizli, kontrolden kaçan isteklerini şuur alanına sokarlar.

3. Kongreler, hem de müeyyide, sağlayıcı sağlarcadırlar. Kongreler değer sağlarcasıdır. Böyle, psikolojisi ile anlaşılacak kongreler yalnız uzmanların bir toplantı yeri olmuyor, hem de bildirme, diriltme, kalkındırma organı oluyorlar.

DİN DERSLERİ :

Önümde Maarif Vekâletinin anblemini taşıyan pembe kaplı bir kitap var. Başında ilkokul kitapları başlığı okunuyor. Adı, Din Dersleri. 11 numaralı baskı. Tarihi yok. Kitabı inceledim. 72 sahife. Bunun 12 sahifesi gereksiz boşluklara çıkarılacak, geriye 60 sahife kalıyor. Bu alt-

miş sahifenin 20 sahifesi din bilgisi değil, tarih bilgisidir. Bu da çıkarılacak. Geriye kalıyor 40 sayfa. Bu 40 sayfanın bir kısmı yine din bilgisi değil, ahlâk öğütleridir. Şimdi bu karma kitabın, rastgele dinle, din inançlarıyla ilgili bir yerinden okuyorum :

“Şeytan da Allah'ın bir çeşit yarattığıdır. Fakat o, Allah'ın buyruğuna karşı geldiğinden, O'nun rahmetinden koğulmuştur. Bunun için Şeytan'ın işi gücü insanları azdırmak, yoldan çıkarmak, onu kötülüğe sürüklemek ve böylece Allah'tan uzaklaştırmaktır. Ufak bir misal verelim : Okula gidiyorsunuz. Köşe başında iki gözünü kaybetmiş bir zavallı gördünüz. Gerçekten yardıma muhtaç olduğu halinden belli. Bunu görür görmez içinizden bir ses geldi : “Şu fakire bir kaç kuruş ver.” Derken içinizden bir başka fısıltı daha başladı : “Hele dur bakalım, yarın versen de olur.” İşte işittiğiniz birinci ses, meleğin sesidir. Çünkü sizi iyiliğe, hayra çağırıyor. İkinci de Şeytan'ın sesidir. Çünkü yapacağınız iyiliğe engel olmaya çalışıyor. Merak ediyorum, bu misaldeki kör, iki gözünü kaybetmiş olan bir insan mıdır, yoksa anadan doğma kör bir insan mıdır? Öyle sanıyorum ki yazar bu iki türkçe arasındaki farkı düşünmeden bu yazıyı yazmıştır. Sonra “içinizden başka bir fısıltı başladı.” Bu, bozuk bir türkçedir. Kitaptaki dil bozukluğu bununla kalmıyor, kitabın her yanında görülüyor. İşte kitabın başlıklarından biri şudur : “Kulların Allah'a karşı görevleri”. Bu nasıl söz! “Görev” sözünü fransızcadaki “fonction” kelimesinin karşılığı olarak kullanıyoruz. “Ödev” kelimesini de fransızcadaki “devoir” kelimesinin karşılığı olarak kullanıyoruz. Onun için “Kulların Allah'a karşı ödevleri” demek doğru olur da, “Kulların Allah'a karşı görevleri” demek doğru olmaz. Böyle dil ve anlam yanlışlarını bir ilkokul, hattâ ortaokul öğrencisi yapsaydı, bağışlanabilir miydi, bilmiyorum. Bilmezliğin bu türlü devletin okulları için din kitabı yazan bir insana bağışlanamaz. Okul kitaplarının türkçe yanlışları üzerinde durmağa vakit yok. Asıl konuya geçelim.

Yazara göre, kör adama karşılaşan çocuk iki ayrı etkinin etkisi altında kalır. Biri, sadakayı ver diyen ahlâk vicdanı, öteki bu sadakayı verdirmek istemiyen, geciktirmek isteyen bencilik ve egoistlik. Yazara göre, ver diyen ahlâk vicdanı meleğin kendisidir. Verme diyen de Şeytan olacak.

Yazar, bu anlayışla bana eski bir yazımı hatırlattı. 1933 te İlâhiyet Fakültesi Dergisi'nin birinci sayısında yazdığım Kur'an Felsefesi Üzerinde incelemeler başlıklı yazımın son satırlarını düşündürdü. Bu satırları aşağıya alıyorum :

“Biz din kültürü bakımından çok talihsiz bir nesiliz. Din betiğimiz olan Kur'an'daki Melek inancını ele alalım. Dini okumadan, ağızdan kapma bellediğimiz zaman da, okullarda okuyup öğrendiğimiz zaman da, melekleri nasıl düşünüyorduk? Büyük acı duyarak söylemekten çekin-

meyeceğim ki, İstanbul aydınlarının çoğunda bu Melek anlayışı, Ayasofya kubbesinin dört yanındaki Gökçe resimlerinden ileri gidememiştir!”

Şimdi düşünelim. Okullar için din kitabı yazan bir kimsenin Melek anlayışı, daha doğru mu? Yazar bir din gerçeği olan Melek gerçeğini akla uygun bir duruma sokmak için bir hayli kafa yormuş. Meleklerin bu türlü anlaşılması, pozitif bilimler öğrenen bir nesle anlatılmasını da kolaylaştırır. Ancak, ortada gözden uzak tutulmaması gereken bir nokta var ki o da şudur : Bu anlayış İslâm dininin Melek anlayışına hiç de uygun değildir. Bu, Maarif Vekâleti için bu garip kitabı yazan insanın anlayışdır! Maarif Vekâleti'ne düşen ilk iş, psikolojî bilgilerimize ne kadar uygun olursa olsun, bu gibi düzme anlayışları okul kitaplarına sokmamaktır. Dini böyle okutmaktansa okutmamak iyidir. Daha geniş düşünürsek, sorumluluk doğrudan doğruya Maarif Vekâletinin de değildir. Çünkü dünyanın hiç bir ülkesinde okullarda verilecek din bilgilerini hükümetler yazmaz, bilim adamları yazar. İşte bizdeki başlıca eksiklik de budur. Bu memleketin din bilgilerini Kur'an âyetlerini bilim metotlarıyla inceleyip Kur'an'a göre Melek gerçeğinin ne olduğunu bize bildirmemişlerdir. Kutsal bildiğimiz din inançlarının çoğu böyle şahsî fantazyalarla karışık inançlardır. Oysa ki din betiğimizde ayrı ayrı belgelerde adı geçen melek kavramının üzerinde dikkatle, metotla durulur, Meleklerin “vahiy taşımak, insanlara yardım etmek, suçları cezalandırmak, cehennemi korumak, canları almak” gibi ödevleri bir araya getirilecek olursa, ne olduklarını, ne olmadıklarını anlamak için doğru yolu tutmuş oluruz.

Burada Maarif Vekâleti'nin çalışmalarını yakından ilgilendiren bir din felsefesi konusunun üzerinde durmak istiyorum. Din pedagojisinin ödevi şu ikiden hangisidir :

1 — Din kitabında birer inanç olarak yer alan konuları ne bahasına olursa olsun pozitif gerçeklere döndürmek, böylece din kitabını tevîl etmek mi?

2 — Yoksa, din kitabımızda inanç konuları olan bilgileri, inanç konusu olarak, olduğu gibi öğretmek midir?

Bence her şeyden önce karşılığı verilmesi gerekli olan, şimdiye kadar verilmemiş soru işte budur.

“Din demek ahlâk demektir” diyenler bilmiyerek dinin değerini yoketmiş oluyorlar. Çünkü din, hele İslâm dini ahlâka en büyük değeri verdiği, iyiliği en büyük değerlerden biri olarak tanıdığı halde ahlâktan ayrılan tabiat üstü, deneme üstü inançlardır.

Sözün kısası, din bilgisi sağlam, bütün olmadıkça, ne doğru bir din kitabı yazılabilir, ne doğru bir din öğretimi yapılabilir, ne de bunun maarifi olabilir.

Demek oluyor ki, din işi bir eğitim ve öğretim işi olmadan önce bir bilgi, bir bilim ve bir felsefe işi olmak gerekir. Bilginin, bilimin, felsefenin bulunmadığı yerde eğitim ve öğretim görenek (routine)den kurtulamaz.

Boğaziçi Üniversitesi

Arşiv ve Dokümantasyon Merkezi

Kişisel Arşivlere İstanbul'da Bilim, Kültür ve Eğitim Tanhisi

Ismayıl Hakkı Baltacıoğlu Koleksiyonu

BLTYRTO200404